

Pridplata na ciju god 3 for. na pol god 1 for. 50 nov. na četvert. 75 nov.
Za Srbiju 20, 16, 7 1/2 groša. Izlazi svake Nedjelje jedanput.

Pisma svakoversna predmeta molimo na uredništvo upitati.
Kopirajna neprimamo.

God. II. U Kalači

U Četvrtak 16. Veljače 1871.

Broj 7.

Na pitanje od više stranah stavljeno opetovano odvratjamo : da onimah koji su prošaste godine na novine platili ma kakvim načinom 3 fr. predplata iztiče koncem mjeseca Ožujka. Ured.

Da se razumemo!

Kao što čujemo i osvidočavamo se, mlogi „pozvani i ne pozvani“ pojavljuju se da prisudu težnju, duh i pravac — program — ovi naši velecinjeni Novinah, na osnovu sa kojim i sami nisu sa sobom podpuno na čisto, kao što se to odmah najbolje može uviditi iz odgovora na Somborsko i Subotičko pismo velezaslužnog g. Urednika u 4. broju naših Novinah tiskanog.

Mi ovima kao i svima ostalima, „naše gore lista sinovima“ koji krivo prisudjuju o priduzeću naši Novinah ne zamiramo, šta više sažaljevamo ih da ne raspoznaju istinu od ne istine, svitlost od mraka i napridak od nazadka, koje je tako čisto : jasno pridstavljeno u ovi naši Novinah, da se o dobroj i spasonosnoj cilji ovde — niko drugi posumnjati ne može, doli samo bez umnog! Ako pak kogod iz čefa i mržnje protiv čini prema ovome gornjim priduzeću, onda za toga nema riči, nema saveta i nema razloga, takovom ne pomaže ni sveto Evangjelje, ni slovo Božije ni svi Sveti; takovom čoviku treba ostaviti na daru, neka po svome načinu mudruje ma na pokon sludovao!

Pa kako je g. uredniku ovi velecinjeni Novinah zamirano tako je isto ako se ne varamo od istoga pisca pomenutog Somborskog pisma u 41. broju od prošle godine naših Novina na nas napadnuto, na koje nismo voljni bili odgovarati, iz uzroka : da nebi bez uspišnu raspravu podigli, od koje smo mislili može biti više štete no koristi našem milom i dragom bunjevačkom narodu naneti. No kada se od česti već u raspravu ili bolje reći u objašnjavanje upustilo, to neka je dozvoljeno i nami nekoliko redaka napisati „da se razumemo!“

G. dopisnik somborskoga pisma zamira nam kakosmo mogli reći : „da neprijateljstva ruska sa Turskom samo za to bivaju, što rusija želi osloboditi narode kršćanske odnosno slavene ispod jarma turskoga pa u ostalom veli : „gde je govor o slobodi, tamo je Rusiju spominjati ironija — sprdanje.“

Istina, u svako drugo doba pomišljati na slobodu i ovoj uporediti rusiju bolje reći rusku vladavinu, bilabi ne samo pusta ironija — već upravo žalosna scena; ali uzmimo u kakovim vrimenu mi danas živimo i u kakvim političnim okolnostima? Kad vidimo ujedinjenje, zavojevanje nimaca, njihovu fizičnu i moralnu moć — snagu — zar onda da ne pomišljamo na sudbu našu kao građani magjarske? Zar da se damo zavesti za Bismarckom i Beustom i tim sebi grob kopamo. Zar Gorčakof da ne strepi od snage i veličine nimaca isto kao mi? i zar Rusiji i ruskom narodu manjeje opasan Nimec nego nami? Zar Nimec posli kakoje umlatio

francesa — neće težiti da smrvi Magjare i Slavene koji mu stoje na putu da dostigne Senjsko i crno more, i u toj nakani neće najpre oči svoje baciti na rusiju, kao najveću i najjaču granu slavenstva prvo da slomije i nadvlada? pa tom prilikom u čiju pomoć da se uzda Rusija nego u ustavnu Ugarsku i one slavenske narode koji sad još stenju pod teškim turskim lancima robovanja? ostavljam svakom zrelo mislećem se da prisudi!

Ne može dakle biti sumnje da Rusija ne predviđa kakva joj opasnost priti od strane Nijaca, a ne manja opasnost priti i nama Austro-Ugarcima a navlastito Slavenima i zar dajel se pomišljati da mi kad Rusija padne, dalje obstati možemo, a ako se nadje koji brat da nas o protivnome uveri — mićemo se prid njim duboko pokloniti pa i cilo jugoslavništvo bićemu zahvalno, ali ne virujemo da se može naći takovi junak: koji bi u stanju bijo takovo što dokazati. Zato nam valja nastojati da s Rusom kao susedom u miru ostanemo, i glode iztočne politike u sporazumljenje dojdemo buduć je nada: da će i tamo do uvidjena dospiti — da puci već i na istoku neimaju volje Rusu podnožjem služiti — već izkrenu želju za svojim oslobodjenjem otvaraju. Tim većma što u ruskim merodavnim krugovima, vladaju dvi stranke starija i mladja; starija je koja je većinom velikim dilom izmishana sa ne narodnim — ne ruskim zivljom — i ova tira konservativno absolutnu politiku; mladja je narodna sa čistim rusima i velikim Knezom Konstantinom na čelu, koja je liberalna pomoću ove bilo to moralne ili fizične može ugarska računati da će se navali german-skoj oprti i jugoslaveni koji pod igom turskim stenju do oslobodjenja svoga doći, a donle dok stara konservativna stranka koju možemo i absolutnom — svojevoljnom — nazvati u Rusiji na čelu vlade stoji, dotle nam valja smotrenu politiku oportuniteta — zgodne prilike — voditi i sve što u korist Ugarske i jugoistočnih naroda ide, to i od ove sadašnje ruske vlade primati, na protiv pak što nama u prilog ne ide, muški i zrelo odbijemo.

Poglavita nam briga mora biti ta, da se naša ugarska vlada oprijatelji sa narodima podunavskih kneževina i sa Rusijom, kako bi pomoću ovi prvih mogla uzdu nad sadašnjom kao što gore rekosmo absolutnom vladom ruskom držati — da ne bi ova sa pravog puta sišla i time kako kod kvara kršćanskim narodima koji na jugo-istoku pod igom turskim žive nanela, a i sebe i svoj narod sa time poremetila, jer nema gore šta na svitu, nego kad svoj svome što naudi, to se onda tako lako ne zaboravlja. A i na komišiluk svaki triba dobro da pazi, jer kad komšijska kuća gori, lako se može i ovoga drugoga zapaliti.

Stoga mislimo da nam je prava zadaća, odbaciti prijateljstvo nijaca, a približiti se narodima istočnim.

Ovaka politika mislimo triba da je Ugarske, i zato Bunjevaca i Šokaca: ovaka i jugoslavena. *)

U Subotici na Marijin dan.

*

KUĆNI POSLOVI.

JAVNI ODGOVOR NA DVA PISMA IZ KATYMARA POSLANA.

Draga Bratjo! Prostitute mi što vaša pisma nisam kadar obilodaniti, buduće su tako osnovana: da drugi ljudi nebi mogli vaše želje i misli pogoditi, najskole one: koje su u prvo pomećane zato neće te u zlo primiti, ako ću ji ja iztolmačiti, Nikoj bratji vidi se nepravedno ono: štoje sa spajilukom uređeno — misleć: da je u Katymaru već sve zakonito uređeno bilo, kada je selo po ces. kralj. kamari spajiluku pridano — i da su spajije posle više zemaljah osvojili nego što se nji ticalo, premdaje Katymar imo svoja pisma — knjige, i zemljovide, od 1772. godine — pa da su katymarci u svoje vrieme na najviše miesto svoje tužbe prodneli — gdjeje po njih pravo odlučeno al to nije ovršeno — košto ni ono: — koje je za podahnike u zakon od 1832/6. god. uloženo, pa da katymarci možda još i sad portiu za take zemlje platjaju koje oni ne oru i ne siju. — Tako mi se čini: da ova bratja nisu onaj odgovor pozorno štili: koji sam već jedanput nikojim Katymarskom žiteljem košto ni onaj koji sam Daljočanom naslovio — molim Vas: da one odgovore na novo prigledate; pa ako se nevaram, tamo će te i na ove današnje žalbe razjasnenje nagoditi. To ja znam da je ožalostjena čovieka teško utižit, bolestna izličit, uvriedjena umirit no običaju ljudi kazat: da se po vriemenu svačem lieka nalazi. U Obće neće te mi zamiriti: ako vas opomenem: da mnoge stvari iz bližeg ni su tako krive — košto se pričinjavaju kad ji iz daleka gledamo. Vierujte bratjo: da mere ništa nebi taka obradovalo koda vidim: da se moj sav rod siromaštva otreso, i u sried dobarah zemaljski nastanio, al kako ja neimam vlasti da ove želje prama mojeg roda izpunim — isto tako ima taki položaja: na kojih ni sama carska vlast nije kadra šta prominit. Eto bratjo taki su urbarialski odnošaji, ako su ti jedanput zakonito uređeni, onda te više ni car ni kralj ni ministar ni sav Katymar nije u stanju pokreniti. A to sav sviet znade: da su u Katymaru urbarialski poslovi po naredbi zakona uređeni. — Dakle bratjo — budite dobri i shvatite me: da pod nebom nepoznajem take vlasti: koja bi mogla ono: što je tamo ustanovljeno narušiti. Vidilo se to vama pravo ili ne pravo što je sudski ovršeno, to zakon nedozvoljava da bude pomršeno. Liepo vas dakle molim: nemojte se naprezat take stvari drmat, koje nadmašavaju sve vaše i tvarne i duševne sile, već otvorite duh nauku, srce viri, ufanju i ljubavi — a sveg čovieka žrtvujte radu i poslu, pa će te lagano sve to natrag steći štoste izgubili, od čega drugčie neće vam se ni stopa povratiti ako će te 100 godina jadikovati. Virujte da to nije moguće da vi platjate za one zemlje koje neorete neživimo taki sviet: da tko može što zatajati — to se može na kojem lančiću sgoditi — ako se uredno zemlje o prodaji na vlastnike neprinašaju, al gdje se radi o zemljišta spajinski i seljački, taki slučaj nemože se oživotvoriti.

No što se drugog pisma tiče to je malo razgovitnie,

*) O tom predmetu u došastjem broju i naše mnjenje će mo razložiti. Ured.

al već kad sam počeo i to ću iznet na vidilo — što je u tom zapečaćeno bilo. Tuže se bunjevci da od duljeg vremena pridike nepohadjaju, i to sbog toga : što je to bože gospodin parok pridiku na kraj mise odložio. Toliko znam : da je u našoj Biskupii za svaku faru vrijeme službe božje o pohodu Biskupskom uređjeno — dali je što u tom obziru u Katymar promienjeno — ili nepromienjeno — to se mene netiče — al mislim : ako je promienjeno to je po vlasti crkvenoj naredjeno — ako bi što u toj promieni po kršćjane nepogodno izpalo — poklem vlast crkvena svaka tako nastoji urediti : kako će se Bog većma proslavit, i Vierni povoljniju priliku Boga poslužiti dobiti, to ako Vierni miestnom svojem duhovnom pastiru prituže Biskupska vlast neće kasniti, sve tako urediti, kako će virni moći Bogu povoljnije se klanjati. Ta ako se diete netuži da ga štogod boli, kako ćemu Majka lieka naći. Vašem duhovnom pastiru — ništa tako na srcu nemože ležati : ko briga da vas do jednog u kraljestvo nehlesko uvede. Čudom se čudit moram : što vi zato iz ostajete s pridike što se ta za a ne prid misom ovršiva. Rič božja je i prije i posli jednaka, od koje je divi meštar rekao : da tkoje neslušna nije od Boga, ako je pak što vama nepravdedno — prijavite Vašem paroku, koji će za dužnost smatrati, sve za Vaš boljak popraviti, a što njegovu vlast primaša to će Našem Preuzvišenom Nad-Biskupu predložiti. Urednik.

OBRANA. DOPISNIKU X-u U Y-on. 4. BROJ BUNJ.
I ŠOK. NOV.

Šilo za ognjilo.

Veoma mi drago, pobre moj! da se leteći krili svjetska lista, sastajemo na Maratonu javnosti. Uz pozdravu srdačnu, uljudno te pozivam, budi otvorna lica i iskrena srca, pa me mirno i prostodušno onako poslušaj, kao što sam ja tebe.

Smišljao i domišljao sam se, što je tebe u mojoj „javnoj zahvali“ toli uvredilo, tako ozledilo, da ti je žar polila, lice, a graja uzvijorila srce? al zahman. — Možda je poslanstvo daljočko išlo u Beč o tvom trošku? pa te boli što si novce bacio u Dunaj izmedj Mohača i Beča. Il ćeš možda uztvrditi da je to išlo na moju štetu; al za to opet ja krivac a ne ti. Čemu dakle bol srca na moju zahvalu, ako si čiste savjesti i mirne duše?

Reci mi, prijatelju moj! kojim drugim načinom bio bi mogao izkazati obštini daljočkoj ljubav, do ovoga? na koj me izazvala izjava M. S. štampana u 39. broju bunjevačko šokačkih ovih novinah. Siromašan sam kapelan, neimajući, ništa do sirotne Bogu pripadajuće duše; naknaditi joj dakle ljubavi nisam bio u stanju. — Da sam joj pisao? ti bi i iz moga pisma tražio ljagu u suncu. Da sam otišao u njenu sredinu? ti bi bio triput veći Modrošiću percat! klikovao pri stolu župnika; ti bi se bio prvi na njega kamenom bacio.

Razvij mi, pobratime moj! tu možnu struju neliepa i neslobodna načina, kojom se biskup il zaštitnik, kao savjestan protivnik, te nezavisen i razboran gospodar jednoga čina na nešto protivna siliti može, — pa ću onda vjerovati da si i ti silom sveštenik.

Znaš li ti, ljubezni moj! kad i kako sam ja došao u Cziko? Čuo lisi ti koli težka truda stajala je mene ljubav do 3000 kat. dušah cikovačke župe? Ako neznaš, a ti se zaputi u kršne one prolome, uzmi švabsku dušu po dušu, izpituj, iztražuj — ako druge brige neimaš — pa ako nadješ i trunka mane, onda me kamenuj, a dotle bi

kamen podići imao pravo ja na te; nu ljubav mi više : oprost mi Bože!

Zataji mi, moj brate! ovu bjelodanu, žalibože, danas istinu da je u našoj biskupiji množina župnikah, imajućih šokacah, a neznajući ni šokačka očenaša. Pak tu da iskrena šokca nezaboli duša? kaži mi odobravaš li ti takvi postupak? Fiat justitia, aut pereat mundus!

Prispodoba Niemca da mu treba Niemac — već se ovim načinom uništu je, što se s moje strane zahtjeva točno znanje jezika. Da sam i njemačkomu posve dorasao, otvorno izpoviedam, — a da sam već i na magjarskih kapelanijah služio, dobro ti je znano; — tu si se dakle ugrizo za jezik.

Voljno i savjestno mogao sam i, služio sam Niemcem, a služim i danas; a dodje li ikad na Božjem svietu vreme, da mu služiti s pomanjkavosti njegova — il ma čija — jezika neću moći, — uklonit će me savjest valjanijemu i vrednijemu s puta.

Znam i ja da ima razlike medju svinjarom i duhovnim pastirom samo ti još dodajem : da su kod savjestnoga svinjara svinje u hrpi, a kod nesavjestnoga pastira duše širom.

Brajne moj! Na onu tvrdnju, da je daljočki puk svedjer bio prepokoran, a sada protivan poglavarstvu, imam ti prišapnuti, da su jur davno prozujila vremena one sliepe seljačke prepokornosti; u tom duhu s niženstva vendar je još ipak hvale najdostojniji upravo naš Slavjan. —

Ovoliko na obranu moga, a iz sljedećih točakah treba da ustaneš ti na obranu svoga poštenja.

Prijatelju moj! Dok ti pred licem občinstva čitajućega bjelodano nedokažeš :

1) da sam ja daljočko poklisarstvo svojim znanjem narodio i, u Beč slao; —

2) da sam ja iz Daljoka ma ikad ikoga k sebi zvao, il u obštini daljočkoj od poslednjega časa svog odlazka iz te župe, t. j. od 27. rujna 1865. g. do danas s ikim išta razpravljao; —

3) da sam ja biskupa ol zaštitnika za postignuće koje župe ma kroz koju na svietu živu dušu ikad i čim? silovao; —

4) da sam i jednoga svećenika na nasljedovanje svojom „javnom zahvalom“ natjerivao; —

5) da je daljočkoj občini svejedno bio joj pop ma tko? —

6) da sam ja ikad jednim dramom licumierstva ol prevare cikovačkim Niemcem ja li daljočkim šokcem umiljavao i omilio se; —

7) da sam tam iz pučke sredine ikad s ijednom dušom o postignuću cikovačke župe i rieću govorio; —

8) da sam idje ikojemu puku bio neprijatelj i, na neposlušnost ga proti zakonitomu poglavarstvu ikad i čim pobudljivao, te i tvomu grizodušju ma samo sjemešcem gorušičnim sakrivio; —

9) da sam ja demokrata, siromah kapelan, sbog svoje vlastite hasne i koristi, a ne pučkoga boljka i napredka; — i, napokon dok nedokažeš :

dotle, sudruže moj u Hristu Bogu! osvade mraz pada tebi na obraz.

Bude li p trebe, prigode i vremena pripravan sam te na obranu svoje česti ob ovom svem protivao uvjeriti dje i kako te volja.

Nedokažeš li sveg ovoga, ko što ti poštenjem svo-

jim i čistom savjesti jamčim da nećeš, onda jezik za zube, a pero za peć!

Pri kraju neželim ti ni više vjere ni nade — no više ljubavi; — major autem horum est charitas!

Ljubav, pravda, sve satira, —

Neplasi je moć ni vika; —

Dok je tinte i papira,

U meni ti pobornika!

U Žumberku, na Blaževu 1871.

Blaž Modrošić,
žumberački kapelan. *)

NOVOSTI.

— **Njegovo Veličanstvo** je blagoizvolilo odputovati, u Beču ondud u Meran k premilostivoj kraljici, gdje će 14. dana u obitelnom krugu provesti.

— **Preuzvišeni** Nadbiskup srićno se povratio, i otače u Kalači do kraja ovog miseca.

— **Bečko ministarstvo** posli toli muke srićno se porodilo. Grof Hohenwart — bišvi austrijski ravnatelj postao je ministerialnim Predsjednikom. Dr. Habietinek ministarom pravosudja. Barun Holzgethan ministarom financija. Dr. Schaeffle ministarom trgovine, a g. Jirecek ministarom nastave i bogoštovja. Barun Scholl ministarom domobranstva. Žurnalistika bečka nije zadovoljna s imenom valjada zato što ne zuče pošvabski, buduće se nimci naučili od vajakada nad drugim narodima gospodovati.

— **To novo ministarstvo** začelo je svoje dilovanje podiljenjem amnestie — na politične i štamparske odsudjene.

— **Bečki reihsrat** sazivase na 20. dan Veljače. Katolička skupština sastaje se 6. Ožujka da prigleda osnovu po dvadeset sedmorici nanitjenu.

— **Za Hrvatskog ministara** imenovan je gr. Petar Pejačević a ministarom bogoštovja g. Tivadar Pauler a nutarnji poslova g. Wilhelm Toth.

TRGOVINA I OBRTNOST.

Slabim slabia biva i srića, kada se prigoda otvara za izvoz, onda smo od svakud smetenj rieke led pokriva a železnice su priteresene, jel ni dvo struki šinah ni zadržava vaggona neimamo.

Cinjenik Peštanski. Vuna, prodanoje do 1800 m. Szatmarske, Bačke, Banatske piskovne jednostrizne i ruske, na stranu do 100 m. szatmarske po 88—89 fr. 300 m. po 85—86 fr. 400 m. jedno strizne 70—72 fr. 250 m. nejedn. 63—64 fr. Našincem 300 m. banatske 83—84 fr. 100 m. bačke 80 fr. 50 m. 72 fr. 150 m. banat. 85—86 fr. bajske 71—72 fr. pogodba je sklopljena na gr. Czirakye 300 m. 127 fr. a tvorinarski oprana prodavana je finia po 168—175 fr. srid. 140—145 fr. najniža 135—138 fr. vlaška cigajaska 98 fr. vuna se traži malo je gotove. — **Svinji** teškoće bečke 26½—29 nov. lakši 25—27 n. a za iznos 30—30½ n. — **Buduća gorušica** 13 fr. u odljučenju kolikoći biliže cinu 15¼—15¾ fr. 15 fr. stara prodavana je po 17 fr. — **Mast**, 38—

*) Prigledavši prazninu onog polja : koje bi valjalo napunit, žalost nas obuzimlje kad vidimo : da se vridne sile ko dvoštarja makazna jedna drugu siku. Buduć to našem poštovanom občinstvu ni zabave ni koristi neprinaša zato izjavljamo: da Dopisi koji obće stvari nerazpravljaju, već samo se na osobene povlače, u našem Listu neće biti priobćene. Ured.

38¼ fr. u sudu, za kasnij rok do kraja Travnja. 36½—36¾ fr. bez suda, jabanska 35—36 fr. — **Slanina** 125 funt teškoće 29¼—29½ fr. Šljive 1868. god. 5 fr. 1869. god. 7½ fr. bosanske nove 12½ fr. — **Med** drže 30 fr. malo je prodano po 26 fr. med u satima traže al ga neima. — **Vosak** 104—100 fr. — **Šišarice** prve vrsti 16—16¼ fr. magj. takve 18½—19 fr. druge vrsti 14—14½ fr. treće 10—11½ fr. — **Pekmez** finieg traže al ga neima — manj. vrid nude 10½—11 fr. — **Varivo** biograh 5 fr. 30 n. — **Sitni** 5 fr. 50 n. — **Grašak** 6½—7 fr. — **Sočivo** sepeško 5—5 fr. 50 n. kaša projna 5 fr. 10 n. carinarska svagdi maža. — **Mak** sinjav 13 modrikast 13½ fr. proja 82 funt. 2 fr. 60—75 nov. — **Konap.** sime 60 funt. 3 fr. 35 n. Muharika mirov 3 fr. 50 nov. Vika grahorak 4 fr.

CINA RANE.

Pešta, 11. Velače. Žito. Banatsko. 83 fnt. 5 fr. 65—75 n. 87 fnt. 6 f. 25—35 n. tisansko, tšk. 83 fnt. 5 f. 70—80 n. 87 fnt. 6 fr. 30—40 n. stolnobiogr. tšk. 83 fnt. 5 fr. 70—80 n. tšk. 87 fnt. 6 f. 30—40 n. biogr. 83 fnt. 6 fr. 70—80 n. 87 fnt. 6 fr. 30—40 n. bačko. tšk. 83 fnt. 5 f. 65—75 n. tšk. 84 fnt. 5 f. 80—90 n. 85 fnt. 5 fr. 95 n. — 6 fr. 5 n. 86 fnt. 6 fr. 10—20 n. Raž 78—79—80 fnt. 3 fr. 50—55 n. a car. maž. 3 fr. 90—95 n. Ječam 68—70 fnt. 2 fr. 35—75 n. c. m. 2 fr. 90—3 fr. 40 n. Zob 43—45 fnt. 2 fr. 25—30 n. c. m. 4 fr. 2—10 n. Kukuruz 89 fnt. c. m. 2 fr. 60—80 nov.

Baja, 11. Velače. Žito 83 fnt. 5 f. 50 n. srid. 80 fnt. 5 f. 70 n. Napolica 78 fnt. 4 f. — n. srd. 76 fnt. 3 f. 90 n. Raž 76 fnt 3 f. 40 n. 75 fnt vrd. 3 f. 30 n. ječam 66 fnt. 2 f. 20 63 fnt. 2 fr. 10 n. Zob 44 fnt. vrd. 2 f. — n. 42 fnt. 1 f. 90 n. Kukuruz 90 fnt. 2 fr. 20 n.

NOVLE VIESTI.

Beč. U velikoj pogibeli — voda po Dunavskom kanalu u Leopoldstadt. Brigittenau, i Zwischenbrücken takom je silom uvalila — da su mnogi svoju imovinu izgubili — i stanovnici penjajuć se u gornje kate život svoj shranjivali — na lagjicah se po ulicah vozaju.

U Beču se sastavlja jedna stranka od veliki posednikah, koja teži Doktore iz ravnateljstva i snjima tu strogu centralisatiu iztiskati, pa od ove samo toliko zadržati prama pokrajinski Saborah kolikoje prama ugarske po zajedničkom ministarstvu pridržano — što više i to tvrde : da ono što se od strane prusko pokaziva s g. Beustom ne smatraju kao čisto zlato.

Al naša Monarhia mal ako po Beustu nije više na istokojugu nego na sjevero zapadu izgubila, g. Beustu kad se popritio pokazili su g. Bismarcka — koji je već i tamo svoja krila razkrilio, prije no štoje Beust sanjao.

Visina vode Dunavske.

Pešta, 11. Veljač 10' 1" raste.

Poruke uredništva.

Vukovar : G. M. J. Za mladog čovjeka je liepa pisma. — Nenadić uzmite si vrijeme oznaniti — dali je poslano izvorno — oli sa stari usnah sakupljeno? — Illok : A. J. po redu. G. Bl. mislim da će mo se izmiriti. — Erdöbakt : Predmet taj već je koprenom obvučen šteta će biti ako se nebi potrudili vašim perom druge stvari opisivati, malo nas je — a što više to bolje — koristniji će biti izbor po naše čitatelje. — Lipo je kad se mlade sile sve na parnasus penju, no nemojmo svi gori uzlitati, ostajmo i na zemlji kod prose, vjurite bratjo, da je više ljudi koji vole na zemlji kruha jisti — nego nad oblaci slavom se hraniti.

BUNJEVAČKA I SOKAČKA VILA.

BUNJEVKI NAŠOJ.

Bunjevko mi, kćerko roda!
Neznaš da te bratac toli
Dušom ljubi, srcem grli
U milinju rajskih čarah?

Neznaš da smo jedne krvi,
Iste majke jedna ditca?
Ja ti bratac, ti sestrica;
Ja te smiem ljubiti prvi.

„Ma si sestro! — nisi? — jesi!
Sestra moja, kći mog roda,
Koj rič ustim tvojim poda
Reci grišno da to nisi.

Ti znaš mila, da je tako,
Al kad sestra jesi moja
Podaj meni lica tvoga
Brat te ljubiti smē svakako.

Ne, Ne! neću ljubiti lica,
Grih bi bio može biti,
Već ti želim ruke sviti
Okolo vrata do ustnica.

Pak ti kazat divno lane,
Što od tebe bratac želi,
Kad t' od srca k sreću veli,
Da mi sreću bol odlane.

Bratac želi zlato moje:
Da mi budeš rodu kćerka,
Věrna kćerka, slavopojka,
Njem darivav srce svoje.

Nećeš biti ti rokinjom
Lukavštine tuđe strasti;
Već zaštitna od propasti,
Prigrljena rukom milom.

Rukom milom bratjah svoji',
Koji znadu svoje štimat:
Svoje braniti, a ne drimat,
Kad već vrag u torbi stoji.

Ti posljednja nećeš mila
Ovdě biti među nami,
Dok je glavah na ramenih
Tvojih bratjah krv u žila'!

Svit još mora za to znati,
Da još živi o junačko
Slavno pleme bunjevačko,
Koj' se mora već razcvasti!

Divnog toga mi plemena
Jesi kćerka, zlato moje:
Sve lepote u teb' što je,
Od njeg primaš ti milena.

Indi više nedangubi,
Već ko bratac si sestricu

U srěd oka u zenicu,
Rod mi grli, srcem ljubi.

Bunjevac.

NAŠIM POŠTOVANIM ČITATELJEM!

Evo Vila vam nosi dva znamenita poziva jedan od Veleučena Predsjednika društva za jugoslav povjestnicu i Starine-Slavnog Pjesnika Presvitlog Ivana Kukuljevića — a drugi od učeni revni rodoljubivi Učiteljah Hrvatski. Starke u obitelji izkupljaju okolo sebe svoje ljubljene unuke pa jim izpriopovijaju sve što su kao devojčice od svoji stari čuli i vidili, i to dičica rado slušaju, jel se duh s duhom u rodstvu spaja i čisto se siluje po opisu predjih svoji oblik sebi stvoriti, pazite samo kako sin kad stari postaje ljubko se poziva na običaje oca svojeg, i te u mnogi stvari strogo slidi, ta on je kost od njegovi kostiuh — što je u obitelji uvižbano to se tvori i diluje u cilom narodu, jednoličnost se opažava u načinu misli i govora — zato kad se budi koji narod u mah razgleda i iztraživa u jeziku izraze, u odilu kroj — i način življenja svojih starih, od nji se ni učem nije rad odkinuti — osića, da bi to znaćilo živac svojeg žića podsići, svaki narod ima svoj značajni duh koji se mora pokazat u misli govoru, jilu piću, odići, i svim onim stvarima — koje se njegova življenja doticaju, i što god više ono što je starije poznaje, to u mladji život postaje kripkii, ko drvo što god dublje u zemlju žile pruža, to čvrstje stoji — po upoznanju stari-nah narodni, — duh narodni osića se snažniim, smijoniim, ko čovik u obilnosti znanosti — i bogatstva, kad čovik narodne starine iztraživa, onda slidi nagon duha narodnog jel što god se od stari-nah — na ovaj naraštaj prinese tim se ovaj tišnje sklapa — s duhom svih pridtekli narastaja i tim postaje silnii i smionii.

Slava dakle mužu koji narodne starine izkuplja da duh starih u mladjima oživljiva. Istina kod nas je Tur-ska divljačina sve što je staro bilo tako opustila: da ni kamen na kamenu nije ostavila. Istina da se sbog našeg narodnog mrtvila, gotovo i žica koja nas u običajih sa starih vezah prikinula, ipak mnoga se još na jeziku vir-nog puka kao najrevnig stari-nah čuvara zadržala. Sve-ćenici i učitelji — koji se u najtišnjem savezu s pukom nalaze neka vrše svoju svetu dužnost prama svojeg roda i u ovom pridmetu, List je naš spreman sve što mu se prinese izkupiti — i po Vili slavnom Društvu odpremit.

U Drugom pozivu — odlikuje se duh učiteljah Hrvatski, želio sam ga pokazat našim učiteljem da vide: šta jim prikumurska bratja diluju. Svaki onaj koji se zabavljo s obrazovanjem pučkim moroje uviditi: da će sva nakana i sva požertvovanja za napredak i razvitak narodni jalova ostati, dok u učiteljih neoživi samosviest svojeg plemenitog zvanja, jel buduć na svijetu neima tež-ljeg posla od poučavanja, zato ovo nikad donle neće pos-tati plodno, dok učitelji, sve svoje sile tome ne posvetili budu. A poklem radostno vidimo u Hrvatski učitelji da u njima gori živa želja za narodnim razvitkom i nastoje: taj plemeniti plamen u grudih svih svojih bratjah upa-liti, po knjigah, i skupstinah, kaku jednu ove godine u zagrebu kane održati, zato nas veseli nada: da će Hrvat-ski narod oživiti buduć ovake ima na čelu svojeg puka učitelje. Bog jim blagoslovio rad! a u nami probudio duh da njevim tragom truda i žertvovanja revno podjemo!!!

Pitanja društva za jugoslav. povjestnicu i starine

NA SVE PRIJATELJE STARINAH I POVJESTNICE NARODA HRVATSKOGA, SLOVENSKOGA, SRBSKOGA I BUGARSKOGA.

1. Ima li u vašoj okolici uz jezera, blata, bare, mrtve vode ili budikakove močvare manjih ili većih prostorinah, nakoljenih starimi hrastovimi stupovi. među kojima ima svakojake truhleži ili truhlače, a među njom orudje iz kamenite dobe, kao : kameniti mlatovi (bat, malj, čekić) liepo izgledjeni i provrtani? Zatim klinovi, sjekire, bradve, švarbe, dlieta, kopja, noževi, branici od mačevah, bodeži, tarionice (Reibsteine) žrvnji itd.? Nadalje žare i criepovi iz gline, a igle, kolutci, narukvice, grivne, spone, zaponci od kosti ili roga? Ima li tu tragovah jantaru, liešnjakom ili siemenju raznoga žito? Ima li kosti od životinje?

2. Ima li kod vas špiljah u kojih se nalaze čovječje kosti, a uz njih štogod od gore spomenuta orudja iz kamenite dobe?

3. Jeda li se našlo u vašoj okolici ogromnih kostih od predpotopne zvieradi, a uz njih orudje iz višespomenute kamenite dobe?

4. Ima li u vašoj okolici starih grobovah sagradjenih iz neobjelana velika kamenja? Ima li okruglih, šiljastih ili podugljastih brežuljakah (humkah, gomilah, gromačah) nanešenih, nakoliko se razabrali može, od ljudskih rukuh? Jeda li su taka mijesta obrubljena kamenjem? Kako se zove ono mjesto gdje stoje taki brežuljci? Što pripovieda o njih narod? Da li se našlo u njihov budi kakovo orudje ili oružje iz kamena, ili iz tuča, mjeda, bakra, železa? Ili su možebiti našli muške nakite od kosti, tuča, mjeda, bakra, železa, srebra ili zlata, kao n. p. igle, prstenje, spone, kopče, narukvice, naušnice, putce, (dugmeta, gumb) páse, šlemove, kacige, oklopja? itd. Da li su ujedno našli pepela sa žarah? ili pako čovječje kosti, a uz njih po koj novac, oružje? itd.

5. Ima li kod vas stečakah t. j. velikih stojećih kamenitih grobnicah, s napisi ili s izdjalanimi svakojakimi uresi i nakiti? Ima li mašalah? ili pako grobovah (rakah) u kojih se nalaze kamenite struge (mrtvačke škri-nje, sanduci, liesi) s liešinom? Da li su pokriveni oti grobovi kamenitom škripljom, pločom ili zemljom?

6. Ima li u vašoj okolici pustih ili obradjenih zemljištah, nazvanih : gradišće, gradac, gradovec, gradina, crkvište, crkvina? Da li tu ima traga zidinam, i da li se našlo orudje, oružje, novci, kamenite ploče, opeke (cigle) itd. s napisi i nakiti ili bez njih?

7. Ima li kod vas ostanakah starih vodovodah, sa cievi i žliebovi od kamena, pečene zemlje, železa, olova itd.?

8. Jesu li našli u vašoj okolici ikada kod kopanja ili oranja budi kakove starine, kao : žare, lonce, posudja, oružja, nakite, novce, kipove, napise itd. Iz kakova bija-hu tvoriva ove stvari? kamo su dospjele?

9. Ima li na zidovih vaše crkve, kapele, grada, ili na budi kakovom gradjevnom spomeniku, kao i na zvonovih, na nadgrobnih kamenih, ikonah, krstovih, crkvenih posudah, svećeničkih odorah (haljinah) ikakovih starih napisah na grčkom, latinskom, slovjenskom, talijanskom, njemačkom itd. jeziku? Bili se mogao dobiti prepis toga napisa?

10. Ima li kod vas gorah, briegovah, poljah, klajnacah, špiljah, ponorah, pećinah, liticah, skalinah, stienah itd. s imeni, koja spominju na bajaslovje (Mithologiju), na historiju, na ime budi kojega slavnoga čovjeka, ili na koju znamenitu narodnu zgodu?

11. Ima li u vas starih gradinah ili sačuvanih gradovah, samostanah, umjetno sagradjenih crkvah ili drugih znamenitih zgradah? Što se zna i pripovjeda o njih.

12. Ima li u vaših crkvah, gradovih ili gdje drugdje znamenitih starinah budi kakove vrsti, kao posudje, odeće, kipovi, slike, ikone, slikarije (živopisi) na liepu (zidu), krstovi, štapovi, svietionice, kadionice, čaše, krstionice, propovjedaonice, umno rezane klupi, ormari itd.? Ili zar ima slikah domaćih mijestah, predjelah, gradovah, samostanah, crkvah itd.? Ima li risanih ili iz kamena izdjelanih slikah, likovah, obrazah, kipovah, što prikazuju slavne ljude našega naroda? Ima li naslikanih narodnih nošnjah ili prizorah iz domaćih dogadjajah?

13. Koje godine zidana je vaša glavna ili podružna crkva? Od kojega graditelja (najmara, zidara)? U kojem slogu (štilu)? Da li ima vrata i prozore uzke ili širje na oblo, (na bizantinsko, istočno i romansko), ili šiljaste (na gotičko) ili četverokutne (po novom)? Da li je svod (čemer, volta) ravan s daskama, ili na krst (s rebri), na mreže ili na oblo? Ima li malen ili veliki zvonik? Da li taj stoji iz preda ili iz traga? da li je okrugao, osmokutan ili četverokutan? Ima li kubu ili više kubeta? Ima li crkva triem ili su izkićena vratista na čelu (pročelju)? koliko ima brodovah (ladjah)? Da li svod počiva na stupovih ili pilovih? Ima li iz vana ili iz nutra kakovih spomenikah? Nalazi li se u bližini kakava starinska kapela sagradjena iz drva? u kojem slogu? da li oblom, šiljastom ili četverokutnom.

14. Ima li u vašoj okolici tkogod starih rukopisah urešenih sa slikama? ili knjigah izkićenih sa bakro-mjedo ili drvorezi?

15. Ima li u vas kakovih arkivah ili pismenih po-manjih zbirkah, ili pojedinih starih poveljah (diplomah), rukopisah, znamenitih knjigah? Kada i od koga pisani su rukopisi? Kada i od koga izdane i pečatane su knjige? Mogu li se rukopisi dobiti na prepis, ili hoće li vlastnik prodati takove stvari?

16. Da li ima kod vas u narodu ustmenih uspomenah iz bajaslovnih (mitologičkih) vremenah? Što pripovjeda ili pjeva narod o Bjelbogu, (Bjelunu, Belinu) Perunu (Perinu) Triglavu, Svetovitu, (svetom Vidu) Svarogu, Ladu i Ladi, Turu i Turici, Lelju i Leljivi, Živi i Živani, Mori (Muri) i Morani, Jaseni, Ješi i Ježibabi, o Zlatoj i Jagodi babi, o črnom bogu i Črtu (čartu) o Biesu i Heli, Maliku (Maliću), Fuleti, Škrapcu, Škrateljju, Hudiću, Kurentu. O Rodjenicah (Rojenicah), Sudicah (Sudenicah), Letnicah i Polednicah. O sreći i usudu (vusudu, udesu) o kugi (ćumi) i smrti. O avetu, utvari i sablasti. O Vilah, Divih, Stuaćih (Sduhaćih), Orijaših, Patuljcih (pedanj-čovjek i lakat-brada) Palčeku, o srebrnom caru, o Dodi (Dundi), Didu i Dodoli, o vodenom (morskom) mužu i vodenih ženah, morskih djevojakah (pucah). dunavkah, povodkinjah, ajdovskih deklicah? O mraku, vukodlaku, (vampiru, upirini) vidini, tencu, repaču, vučjem i divjem pastiru, o vilanjacih, čaratanih, madjionikah, vjedogonjah, krstnicah, vidovinah, višćacih, vračarih. O vješticah. bahornicah, coprnicah, viškah i vračari- cah? itd. itd.

gru
(r
se
zi
te

c
n
n
v
e
l

e
:
j
i

17. Ima li u vas koje osobito mjesto, brdo, polje, guvno, špilja, rudarska jama, jezero, voda, križopuće, (razkršće) zakleti grad itd., o kom pripovijeda narod, da se tamo sastaju vile, vještice, zli dusi, sablasti, nemani, zmajevi (aždaje, pozoji) itd.? Ima li vodah, gorah i drvetah, koje drži narod za svete?

18. Što pripovijeda narod o postanku svieta, o suncu i mjesecu, o sunčanom i mjesečnom kralju, sunčevoj i mjesecnoj materi? O zvezdah i repaticah? O mlaju, mladoj nedjelji i starom petku? O vjetru i kralju vjetrovah, o magli i oblacih? O kiši, gradu (tuči), munji (stri-eli), gromu i gromovniku, ognjenoj Mariji i ognjenom kralju? itd.

19. Kako zove narod u vašoj okolici pojedine zvjezde? Što je puku mliečnica (mliečni put, nebeski pás)? što mu je duga (puga)? što vlastari (vlastarice, lastari, hlastari, vlašći)? što kosci, kola (foringa), zvierinšočica, rimski križ, sv. Jelene križ, glastožari (12 zvezdah), danica, večernica, večerna luč, volarica, svati, snuboki? itd. Kako tumači puk kriesanje zvezdah, sjevernu zoru (luč) itd.?

20. Što pripovijeda narod o bajoslovnih pticah i zvierih? Što o Div-ptici, ždralu, žerjavu, labudu, utvi, sovi, čuku, mračnjaku, šćapu, hupaču (futaču) recelju, grilu, kavki, svraki, vrani, gavranu, kukavici, pastjerici, vugi, golubu, grlici, slavulju, lastavici, orlu, sokolu itd.? Što o zmaju (aždaji, pozuju) zmiji (guji, kaći) guji s dragocienom krunom, bijeloj kaći, zmiji kučarici, modrasu, kačcu? Šta o vilinskih, krilatih i morskih konjih, što o šarcu, buri kobili, jelenu, biku itd.?

21. Koji su kod vas običaji pučki kod poroda, babinah, kršćenja, kumovanja, pobratimstva i posestrimstva, ženidbe, smrti i pogreba? Šta su pokajnice, jaukalice, tužbalice, plakalice, narikači? Šta su karmine, daće i koljivo? Kako se svetkuje u vas nova godina i koledovanje? Šta su koledarice koledjani i koledaci? kako se svetkuju sv. tri kralji i vodokršće? Kako posljedni dnevi pokladah (fašinga), korizmena srioda i sriedina korizme? Kako uskrnsni (vazmeni) praznici? Kako dan sv. Jurja (Gjorgje) i jurjevski kres? Ima li kod vas Ladaricalah? Što se pjeva na Jurjevo? Kako se svetkuje prvi dan svibnja (maja); i dan sv. Ivana krstitelja? Što se pjeva o Ladu? Što su veljanke, kresarice i krstnice? Kako se vrši dan sv. Trojice? Što su kraljice? Što se radi na sv. Vida, sv. Ilije i sv. Petra? Što je Varin dan? Što rade na Miholje i na dušni dan? Kako se praznuje badnjak i božićni dnevi? Kako zadnji dan godine?

22. Šta su dodole, prporuše i čarjice? Šta otmice? I što je krvnina i osveta? Šta su zakletve i uroci?

23. Što se baja kod poljskih poslovalah i radnjah? kako se vrši sietva, kositba, žetva raznoga žita, ljupljenje kukuruza itd.? Kakove se tom prilikom mole molitve ili pjevaju pjesme? Da li se u vas gata u kosti brava, kokoške, tuke itd.?

24. Što se radi na rodjen dan i na krstno ime? Što su materice? Kako su kod vas postala podrijetla, nadimena i prezimena pojedinih obiteljih i čitavih plemenah? Kako je postalo ime šokac, bunjevac, vlah, morovlah, turkovlah, bodulj, brajc, bezjak, mutljak, kirac, čić itd.? Šta govori narod o pasoglavcih (pesoglavcih)?

Svaki prijatelj starinah i povjestnice hrvatske, srbske, slovenske, bugarske i obće slovjenske, moli se najuljudnije, da po mogućnosti barem na jednutočku od gore stavljenih pitanjah, u kojem mu drago jeziku, pis-

meno odgovori i svoj odgovor podpisanomu pošalje. Njegovu ime zabišježit će se u „Arkivu“ za povjestnicu i starine južnih Slavenah. Društvu biti će milo ako se odgovori na ova pitanja i u budi kojem časopisu, koji u jugoslavenskih zemljah izlaze. S toga se umoljavaju najprijaznije sva uredništva hrvatskih, srbskih, slovenskih i bugarskih časopisah, da ova pitanja u svojih listovih priobćiti izvole, pa ako se u njih odgovor na budi koje pitanje objavi, da onaj list, u kom takav odgovor pečatan bude, društvu za jugoslavensku povjestnicu besplatno ili za plaću dostave.

U Zagrebu dne 15. siečnja 1871.

Ivan Kukuljević,
Predsjednik društva za jugosl. povjestnicu i
starine u Zagrebu.

PREDBROJKA NA
„PEDAGOGIJSKU BIBLIOTeku ZA PUČKE
UČITELJE.“

Prva je kriepost pravoga rodoljuba, da okolnosti svoga naroda u pravoj njihovoj slici smatra i po tome ocjenjuje; a to je ujedno i prvi uvjet za svaki rodoljubi- vi rad, jer ako se okolnosti onakovimi nesmatraju, kakove sbiljam jesu, nije se nadati, da će se i rad prema okolnostim udešavati, i da će uspješan biti. Mi si podpisani doduše nelaskamo, da tu kriepost u svoj svojoj snagi i uvidjavnosti posjedujemo, al to znamo i uvidjamo, da su nam narod i domovina naša daleko za drugimi narodi u obrazovanosti i kulturi. Nu to priznanje nesmatramo mi ni malo sramotnim ni po sebe ni po svoj narod, jer niti smo mi niti narod tomu krivi, nego nesretne okolnosti, koje su nam narod razcepkale i raztrgale, koje su ga prisilile, da se ne samo za svoj, nego i za život drugih naroda stoljeća bori s neprijateljem evropejske kulture i prosvjete, i koje mu još i dan danas nedopuštaju, da sav i nerazcepkan svu svoju snagu ulagati i posvećivati može umnomu i kulturnomu svomu napredku. Taj nam dakle nazadak nije nikakova sramota; ali bi veoma neprobitačno bilo nepriznavati ga i nevidjati, jer bi onda i nadalje u njem ostajali, a sramotno opet, kada nebi priznajuć ga i uvidjajuć svu svoju volju i snagu ulagali, da svoj narod iz toga nazadka podignemo, te mu pripomognemo, da se i on s poštenjem postaviti može uz bok drugim naprednim narodom.

Nu koja su najbolja sredstva koji najpreči puti k tomu cilju vodeći? Nema doduše sumnje, da se raznovrstnim sredstvi za to djelovati dade, i da raznovrstni puti k tomu cilju voditi mogu; ali mi smo osvjedočeni, da se konačno i sigurno taj cilj nikako postići neda i nemože bez pripomoći pučke škole; dapače mi nju smatramo upravo glavnim faktorom u svem tom radu i nastojanju, Pučka je škola pozvana, da pute svjetskoj prosvjeti i kulturi krči i ravna; ona je pozvana, da prosvjetu i kulturu u najniže slojeve naroda izvodi, te da stvori i sagradi onaj temelj, na kom se jedino sigurno osnivati i osnovati dade sjajna sgrada slave i blagostanja celoga jednoga naroda, naime svjestan i naobražen puk. Bez toga temelja nema slave ni blagostanja, nema stalnoga obstanka nijednomu narodu, i sve što se bez njega gradi, sve su samo kule zračne, kojih s prvom burom nestaje. Eto Vam divnog zvanja, eto uzvišene zadaće sadanje pučke škole!

Je li pako naša pučka škola zadovoljava, ili je li ona u obće u stanju da zadovoljava toj uzvišenoj svojoj

zadaci? — Žalibože da moramo reći: Pučka škola kako va nam je sada, nigda neće postati ono, što bi moralo da bude, naime promicalom i širiteljicom obrazovanosti i kulture narodne; nigda nam neće sagrađiti onoga temelja, na kom bi nam se ponosno osoviti mogla sgrada narodne sreće i slave. Nesamo da njezino nutrnje nije prema njezinu zvanju i potrebam narodne budućnosti, nesamo da njezin vanjski položaj nije prema njezinu dostojanstvu, nego ni prestavnici i nosioci njezina zvanja — pučko naše učiteljstvo — ni ono nam nije još ni iz daleka ono, što bi moralo biti, da u stanja bude uspješno djelovati za prosvjetu i napredak svoga naroda. Pučko je naše učiteljstvo većom stranom još pastorče u svakom pogledu: pastorče glede sgode i prilike za obrazovanje svoje, pastorče glede svoga zvaničnoga položaja među ostalimi državnimi ratili, pastorče glede života i obstanaka svoga u društvu čovječanskom, pastorče koje se u obće zadovoljavati mora samo s mršavimi mrvoljicami, što se stresaju sa stolova gospodarskih. Nije ni čudo, ako dakle naše pučko učiteljstvo uz sve svoje žarko rodoljubje svomu narodu ono ipak nemože da bude, što bi imalo biti, i što je ono kod drugih prosvjećenih i naprednih naroda.

Ako itko živo osjeća sve te mane i nedostatke, to ih doista ponajprije i ponajživlje osjećaju sami pučki učitelji, pa ih osjećamo i mi, koji s ostalom svojom braćom takodjer snositi moramo sve posljedice žalostnoga toga stanja. Nu osjećajući sve te mane i nedostatke, osjećamo se ujedno pozvanimi i obvezanimi, da nečekamo s prekrštenimi rukami, dok se sve to vanjskimi uticaji na bolje pokrene, nego da i mi sami pripomagati moramo, da nam se naše školstvo i naš stališ podigne na stupanj, na kojem bi zadovoljavati mogao svojoj zadaći. Pozvanimi se osjećamo, jer kao duša i srce škole poznavat ćemo najbolje, gdje što manjka, i kako da se kojemu pomanjkanju doskoči; a obvezanimi, jer kao sinovi svega naroda svaki nas i onako ima svoje znanje i iskustvo upotrebljavati na korist svoga naroda. Nada sve smo pako osvjedočeni, da samo prosvjećeno učiteljstvo i školi i sebi, a tim i narodu svomu u njegovu kulturnomu nastojanju pripomagati može; jer samo prosvjećeno učiteljstvo može školu nadanuti pravim i živim duhom i dati joj prava, koji narod do svjetske kulture dovodi; jer samo prosvjećeno učiteljstvo može sebe i školu podići do neobhodno potrebnoga ugleda i moralne samostalnosti, bez koje je nemogućan svaki uspješan rad. Nu buduć baš toj glavnoj potrebi našoj ni iz daleka zadovoljavati nemogu niti sadanja naša učiteljska obrazovališta, pa ni naša književnost dovoljno potrebne duševne hrane nepruža; to se evo mi podpisani međusobnim dogovorom udružismo za sada u posve prijateljski: „pedagogijsko-književni sbor,“ da prema svojim slabim silam nastojimo i pripomognemo, kako da se medju pučkim učiteljstvom što više promakne, razgoji i razširi i strukovna i obća obrazovanost, kojom se ono jedino usposobiti može za što uspješniji rad, za što veći napredak na prosvjetnom polju.

Da tu pako svrhu postignemo, odlučili smo izdavati za pučke učitelje: „pedagogijsku biblioteku“ strukovnih i obće obrazovnih djela, a svaki je od nas obrekao, da će barem za dvie godine napisati po jednu prikladnu knjigu, koja će ujedno biti vlastitost ovoga sora, koji će nastojati, da se čistim prihodom od tih knjiga položi temelj veoma potrebnoj zakladi za jeftino izdavanje pedagogijskih spisa. Nu ni te dvie godine nećemo da s čekanjem sprovedemo, jer i dvie su godine veliko vrijeme za narod za

drugimi zaostali, nego ćemo odmah započeti kolo svoga rada s izdanjem „Didaktika“ slavnoga velikana pedagogije Jana Komenskoga. Tim smo se pako više odlučili na izdanje toga djela, počem upravo ove godine i to 15. studena iztiču dva stoljeća, što je taj veliki reformator i škole i znanosti, taj silni predteča svih kasnijih školskih velikana svoj neumrlu duh prognan iz svete svoje domovine u tudjinstvu izdahnuo. Ovim hoćemo, da se barem ponješto odužimo njegovoj slavnjoj uspomeni, da se barem ponješto zahvalnimi izkažemo velikim njegovim zaslugam; a mislimo, da s vrednijim kojim djelom odpočeti ni nemožemo, nego li ovim, koje je temeljni kamen sve nove umne i napredne pedagogije. Za njim ćemo odmah od reda nastaviti, kako smo do sada već naumjeli i odredili, ovimi od prilike spisi:

„Učitelj početnika“ od Ljudevita Modca; „Poviest pedagogije za pučke učitelje“ od Stjepana Basarička; „Život Dositejev i duh njegovih djela“ od Mijata Stojanovića; „Tehnologija za gradjanske škole i samouke“ od Vjenceslava Marika; „Nauk o kućanstvu za više djevojačke učione“ od Josipa Gala; „Život i djela pedagogijskih velikana“ od Ivana Filipovića; „Dušoslovje za učiteljske pripravnike“ od Skendra Fabkovića; „Uputa u gospodarstvo za pučke učitelje“ od Mijata Vrbanca; „Četiri godišnje dobe“ od Rosmaesslerera, preveo Tomislav Ivkanec; „Naši sinovi (nos fils)“ od T. Micheleta, prevela Marija Fabkovića; a za timi djeli sledit će opet daljna, koja medjutim drugi naši sudrugovi na sebe uzmu.

Ovim smo mislimo dovoljno označili i obrazložili što hoćemo i zašto hoćemo, Nesumnjamo, da će svaki prijatelj narodnoga napredka jasno uvidjati i korist i potrebu našega podhvata, te se zato nadamo, da će mu se prijazno odazvati nesamo naši sudrugovi nego i svi ostali njegovatelji narodne prosvjete, jer od toga jedino i zavisi uspjeh svega našega preduzeća, počem ga napokon uz svu dobru volju nebi ipak izvesti mogli, ako nam se nebi pružala k tomu potrebna materijalna sredstva. Otvarajuć dakle ovim predbrojku na prvu knjigu „pedagogijske biblioteke za pučke učitelje“ i to na „Didaktiku“ Jana Komenskoga, molimo svakoga prijatelja naše knjige, komu ovaj list u ruke dodje, da nam što više sabere predbrojnika, koji će knjigu, kad gotova, bude, uzeti uz poštovno pouzeće. Samo molimo, da nam se nezapisuju kao predbrojnici oni, koji nebi sbiljam namjevali knjige uzeti, kada izadje, jer bi nas tim bezsavjestno zavadjali glede naklade i zadavali bi nam troška, koji bi samo celomu podhvatu na uštrb bio.

Ciena će knjigi sa slikom Komenskoga biti 1 fr. — nč.

U platnu vezana 1 „ 40 „

Sabiratelje predbrojnika molimo, da bi do polovice ožujka t. g. dotične popise izvoljeli poslati budi kojemu u od podpisanih zagrebačkih učitelja.

U Zagrebu, 20. siečnja 1871.

Stjepan Basariček, učitelj u Virovitici. — Sebald Cihlar, učitelj u Kraljevcu. — Marija Fabkovića, učiteljica više djev. škole u Zagrebu. — Skender Fabković, učitelj preparandije u Zagrebu. — Ivan Filipović, učitelj u Zagrebu. — Josip Gal, učitelj više djev. učione u Zagrebu. — Tomislav Ivkanec, učitelj u Zagrebu. — Vjenceslav Marik, učitelj u Zagrebu. — Ljudevit Modec, učitelj u Zagrebu. — Franjo Stjepanek, učitelj u Novom. — Mijat Stojanović, c. kr. nadučitelj u Zemunu. — Janko Tomić, učitelj u Karlovcu. — Ante Truhelka, učitelj u Osieku. — Mijat Vrbanec, učitelj u Zagrebu.